

היום נלמד בעזרת ה':

גיטין דף ו

למדנו אתמול: רב אשי סובר אפילו אם העד רק שמע את קול הקולומס וקול הקלף (כשכותב הסופר את הגט נשמע קול של 'קן קן' מהחיכוך של הקולומס בקלף), וכלומר אם הוא שמע את הסופר אומר שהוא כותב לשמה כשהוא כתב את הגט - הוא יכול להעיד שהוא נכתב לשמה.

תניא כותיה דרב אשי: מהכתוב בברייתא שאם הסופר בעלייה והשליח (העד) נמצא בקומה הראשונה הוא יכול להעיד שהגט נכתב לשמה. והרי הוא לא רואה את הסופר כותב? אלא שהוא שומע וכנ"ל.

אמר מר: נאמר בברייתא שאפילו אם הוא נכנס ויצא כל היום כולו הגט כשר. הגמרא מבררת מי נכנס ויוצא? הרי פשוט שאם השליח נכנס ויוצא שהגט כשר שהרי הוא ראה אותו כותב לשמה, אך לאחר שכתבה הברייתא שאפילו אם הסופר בעלייה הגט כשר, אין צורך לכתוב שאם הוא נכנס ויוצא הגט כשר?

אלא בהכרח מדובר שהסופר נכנס ויוצא. ולכאורה גם זה פשיטא שהגט לא יפסל בכך? והתשובה: שהיה מקום לחשוש שמא אדם אחר פגש את הסופר בצאתו לשוק וביקש ממנו לכתוב לו גט, ושם האיש ההוא ואשתו זהים לשמות של הזוג הראשון, והסופר חזר וכתב את הגט לשם הזוג השני, והשליח לקח את הגט בשביל הזוג הראשון. קמ"ל שאין לחשוש לכך.

*

איתמר בבלי: נחלקו הדעות מה מעמדה של ארץ בבל לענין גיטין. האם היא נחשבת כחו"ל והמביא גט ממדינה למדינה בתוך בבל צריך לומר בפ"נ ובפ"נ, או שהיא נחשבת כארץ ישראל ואין צריך לומר.

הגמרא מנסה לומר שהמחלוקת תלויה במחלוקת של רבה ורבא. הסובר שצריך לומר בפ"נ ובפ"נ משום שאין בקיאים לשמה - סובר שבבבל נחשבת כארץ ישראל,

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור

052-7628377

להצטרפות:

mabatlada18@gmail.com

052-342-4473

כי בני בבל בקיאים לכתוב לשמה. ואילו הסובר שצריך לומר בפ"נ ובפ"נ משום שאין עדים מצויים לקיים את הגט - סובר שבבל נחשבת כח"ל, כי אין שיירות מצויות ממדינה למדינה בתוך בבל וממילא לא יהיו עדים מצויים.

קושיא: ותסבא: שזו היא המחלוקת? והרי אמרנו לעיל שרבה מסכים עם רבא שצריך לומר גם משום שאין עדים מצויים, ואם כן לכו"ע היו צריכים בני בבל לומר, כי אין השיירות מצויות בין המדינות בתוך בבל?

כיון דאיכא מתיבתא: מכיון שיש שתי ישיבות בבבל אחת של רב בסורא ואחת של שמואל בנהרדעא והולכים תלמידים מכל העיירות אליהן ובחזרה, וכן הולכים תלמידים מזו לזו - התלמידים הם העדים שמצויים לקיים את הגיטין, ולכן אין צריך לומר בפ"נ ובפ"נ. זו דעת רב. אבל שמואל סובר שהתלמידים שקועים בתלמודם ואינם מבחינים בחתימות שעל השטרות, ולכן אינם יכולים להיות עדים לקיים את חתימות הגיטין, וממילא צריך השליח לומר בפ"נ ובפ"נ.

אתמר נמי.. עשינו עצמנו בבבל כארץ ישראל: מדברי רבי אבא אמר רב הונא מוכח שהטעם של הדעה הסוברת שבבל היא כארץ ישראל - אינה משום שהם בקיאים לשמה, אלא משום התלמידים בישיבות המצויים לקיים את הגיטין. ואלו דבריו:

מהזמן שרב הגיע לבבל ופתח שם את הישיבה שלו בסורא, וכן שמואל פתח בנהרדעא - נהגנו בבבל כארץ ישראל שאין השליח צריך לומר בפ"נ ובפ"נ. אבל לפני שרב ושמואל פתחו את הישיבות שלהם לא נהגנו כארץ ישראל. מוכח מכאן שהטעם משום התלמידים כנ"ל, ולא משום ה'לשמה', שהרי בבבל תמיד לא פסקה התורה כי גלו אליה החרש והמסגר שהם התלמידי חכמים.

מרקם למזרח: מ'רקם' שהיא בקצה המזרחי של ארץ ישראל ומזרחה - נחשב חו"ל, כולל 'רקם' עצמה. וכן מאשקלון לדרום, ומעכו לצפון. והרי בבל נמצאית בצפון ואם כן היא אמורה להיות כח"ל. ואפילו רבי מאיר שוסבר שעכו עצמה נידונית כארץ ישראל ולא כח"ל, כל זה דוקא בעכו שהיא קרובה לארץ ישראל, אך בבבל שהיא רחוקה ודאי הוא מודה שהיא כח"ל?

הוא מותיב לה והוא מפרק לה: הוא המקשה והוא המתריך: מצפון ועד סוף העולם נחשב כח"ל אמנם חוץ מבבל שהיא כארץ ישראל.

כמחלוקת ליוחסין: משפחות המתגוררות בבבל נחשבות למיוחסות לענין נישואין (שאינן צורך לבדוק האם התערבו במשפחה נישואין פסולים). רב ושמאל נחלקו במסכת קידושין עד היכן בבל לענין זה. רב פפא סובר שאותה המחלוקת שייכת גם לעניננו. אבל רב יוסף סובר שלענין גיטין לכו"ע בבל היא עד 'ארבא תניינא וכו' = הערבה השניה הסמוכה לגשר.

רב חסדא מצריך מאקטיספון: מהמקום שנקרא 'אקטיספון' למקום שנקרא 'ארדשיר' הוא הצריך לומר בפ"נ ובפ"נ, אבל להיפך מ'ארדשיר' ל'אקטיספון' אין צורך לומר. לכאורה רב חסדא סובר שטעם האמירה היא משום לשמה, וב'ארדשיר' היו בקיאים לשמה ולכן המסוביא גט משם אינו צריך לומר.

והני כיון דאזלי לשוקא: השוק היה ב'אקטיספון'. בני 'ארדשיר' שהולכים לשוק הם קונים את הסחורה וחותמים על השטרות, ולכן בני 'אקטיספון' בקיאים בחתימות של בני 'ארדשיר', אך בני 'ארדשיר' אינם מכירים את החתימות כי הם עסוקים בקניית הסחורות. ולכן המביא גט מ'ארדשיר' ל'אקטיספון' אינו צריך לומר כי בני 'אקטיספון' מכירים את החתימות וגם בני 'ארדשיר' מגיעים כל הזמן לשוק והם יעידו על החתימות. אבל להיפך צריך לומר כי בני 'ארדשיר' לא בקיאים בחתימות וגם בני 'אקטיספון' לא מגיעים ל'ארדשיר'.

מערסא לערסא: המביא גם משורת בתים אחת לשורה שממולה צריך לומר בפ"נ ובפ"נ. (וכל זה בעיר 'מחוזא', כדלהלן). **משכונה:** של שלושה בתים לשכונה אחרת (בעיר מחוזא) צריך לומר.

שאני בני מחוזא דניידי: מחוזא היא עירו של רבא, ובני מחוזא טרודים בסחורה ואינם שוהים בבתיים, ולכן הם לא מכירים את חתימות התושבים במחוזא.

רב חנין משתעי: רב חנין סיפר:

א"ל לא צריכת: אינך צריך לומר בפ"נ ובפ"נ משום שבבבל נחשבת לארץ ישראל (וסורא ונהרדעא הם מקומות בארץ בבל), אבל אם תאמר - תועיל.

והגמרא מבארת שהכוונה 'תועיל' לכך שאם יבוא הבעל ויערער שהגט מזוייף לא יתייחסו אליו. אבל אם לא תאמר בפ"נ ובפ"נ נחוש לדבריו.

הגמ' מביאה ברייתא בה מבואר שגם מי שלא צריך לומר בפ"נ ובפ"נ אם אמר זה מועיל:

(המשך בדף הבא ↓)

כדתניא: וכפי שלמדנו בברייתא - מעשה באדם שהביא גט לפני רבי ישמעאל ושאל אותו האם הוא צריך לומר בפ"נ ובפ"נ, אותו אדם הביא את הגט ממקום הנקרא 'כפר סיסאי', אמר לו רבי ישמעאל שעליו לומר בפ"נ ובפ"נ כדי שלא תזדקק האשה לעדים שיקיימו את הגט במקרה שהבעל יערער עליו שהוא מזויף.

לאחר שיצא אותו אדם, נכנס רבי אילעאי לפני רבי ישמעאל ואמר לו - רבי, והרי כפר סיסאי מובלע בתוך תחום ארץ ישראל, והוא קרוב לציפורי יותר מאשר לעכו, ולמדנו במשנתנו שלדעת רבי מאיר עכו נחשבת כארץ ישראל לענין גיטין, וא"כ כל שכן שכפר סיסאי נחשב כארץ ישראל לענין גיטין, וגם חכמים שחולקים על ר"מ חולקים רק לגבי עכו שהיא רחוקה יותר אבל הם מודים שכפר סיסאי הקרוב לציפורי נחשב כארץ ישראל לגיטין, וא"כ מדוע הצרכת אותו לומר בפ"נ ובפ"נ?

אמר לו רבי ישמעאל - שתוק בני שתוק, כשם שחכמים תיקנו שהמביא גט ממדינת הים צריך לומר בפ"נ ובפ"נ ואמירתו מועילה שהבעל לא יוכל לערער, כך בארץ ישראל אמירתו מועילה שהבעל לא יוכל לערער והאשה לא תצטרך לחפש עדי קיום לגט.

קושיא: הא איהו נמי וכו': מה היה קשה לרבי אילעאי, והרי רבי ישמעאל בעצמו אמר לאותו אדם שעליו לומר בפ"נ ובפ"נ כדי שהבעל לא יוכל לערער והאשה לא תזדקק לעדים שיקיימו את הגט.

תירוץ: לא סיימוה קמיה: לא סיפרו לרבי אילעאי את סיום המעשה שרבי ישמעאל אכן אמר זאת לאותו אדם.

שלח ליה... משם לכאן: מבבל לארץ ישראל.

לימא קסבר: אולי נאמר שר' אביתר סבר שהטעם שצריך לומר בפ"נ ובפ"נ הוא לפי שאין בקיאים לשמה, אבל בני בבל בקיאים ולכן אינם צריכים לומר בפ"נ ובפ"נ.

ותסברא? וכי זהו טעמו של ר' אביתר? והרי רבה (= לפי שאין בקיאים לשמה) מודה לרבא שצריך לומר בפ"נ ובפ"נ גם בגלל שאין עדים מצויים לקיימו, וא"כ למרות שבני בבל בקיאים בלשמה עליהם לומר בפ"נ ובפ"נ כדי לקיים את הגט.

אלא: באמת כולם סוברים כרבא שצריך לומר בפ"נ ובפ"נ בגלל שאין עדים מצויים לקיימו, וכיון שיש רבים שעולים לארץ ישראל ויורדים לבבל הרי שיש עדים המצויים לקיים את הגט, ולכן גיטין הבאים מבבל לארץ ישראל לא צריך לומר בפ"נ ובפ"נ.

(המשך בדף הבא ↓)

אמר רב יוסף: מי יאמר לנו שר' איבתר הוא 'בר סמכא' כלומר שראוי לסמוך עליו (= לפסוק כמותו שגיטין הבאים מבבל לארץ ישראל לא צריך לומר בפ"נ ובפ"נ)?

ועוד: והרי ר' אביתר שלח לרב יהודה וכך כתב לו - בני אדם העולים מבבל ללמוד תורה בארץ ישראל, קיימו בעצמם את מה שנאמר "וַיָּתֵּנוּ הַיָּלֵד בְּזוֹנָה וְהַיָּלֵדָה מִכָּרֹו בֵּין וּבֵין" כלומר שהם מתעבבים בארץ ישראל ומניחים את נשותיהם עגונות ובטלים מפריה ורביה ונקל בעיניהם ילדים וילדות שהיו יכולים להיוולד מהם. ור' אביתר כתב לרב יהודה את הפסוק הנ"ל ללא שירטוט הקלף (= כמו שעושים בספר תורה שמשרטטים שורות), והוא עשה זאת שלא כדין, שהרי ההלכה היא ששלוש או ארבעה מילים מן המקרא חייבים לכתוב עם שירטוט. א"כ מוכח שאינו 'בר סמכא' ואנו לא צריכים לפסוק כמותו.

א"ל אביו: אמר אביו לרב יוסף - וכי כל מי שלא יודע את דברי רבי יצחק (= שצריך לשרטט) אינו אדם גדול? אמנם אם הוא היה אומר סברא לא נכונה אכן היית יכול להוכיח מכך שהוא אינו אדם גדול, אבל דברי רבי יצחק הם 'גמרא' כלומר זהו דין שרבי יצחק שמע מרביתו, ור' אביתר לא שמע זאת מרביתו ואין להוכיח מכך שהוא אינו אדם גדול!

ועוד: עוד הוכחה שר' אביתר הוא אדם גדול - שהקב"ה הסכים על ידו לגלות לו סוד לכוון דברים סתומים על אמיתתם. הגמ' מבארת:

להבנת הסוגיא אנו מביאים חלק מהפסוקים העוסקים בעניין 'פילגש
בגבעה':

"וַיְהִי בַּיָּמִים הָהֵם וּמֶלֶךְ אִין בְּיִשְׂרָאֵל וַיְהִי אִישׁ לִי גֵר בִּירְכַתִּי הֵר אֶפְרַיִם וַיִּקַּח לוֹ אִשָּׁה פִּילְגֶשׁ מִבֵּית לָחֶם יְהוּדָה: וַתִּזְנֶה עָלָיו פִּילְגֶשׁ וַתֵּלֶךְ מֵאִתּוֹ אֶל בֵּית אֲבִיהָ אֶל בֵּית לָחֶם יְהוּדָה וַתְּהִי שָׁם יָמִים אַרְבָּעָה חֳדָשִׁים: וַיָּקָם אִישָׁהּ וַיֵּלֶךְ אַחֲרֶיהָ לְדַבֵּר עַל לִבָּהּ (להשיבו) [לְהַשִּׁיבָהּ] וַנִּעְרָו עִמָּו וַצֻּמַּד חֲמוּרִים וַתִּבְיָאֶהוּ בֵּית אֲבִיהָ וַיֵּרְאוּהָ אָבִי הַנְּעָרָה וַיִּשְׂמַח לִקְרָאתָּהּ:

"וַיִּשְׂכַּם בַּבֹּקֶר בַּיּוֹם הַחֲמִישִׁי לָלֶכֶת וַיֹּאמֶר אָבִי הַנְּעָרָה סָעֵד נָא לִבְכָּךְ וְהַתְמַהְמְהוּ עַד נִטּוֹת הַיּוֹם וַיֹּאכְלוּ שְׁנֵיהֶם: וַיָּקָם הָאִישׁ לָלֶכֶת הוּא וּפִילְגֶשׁ וַנִּעְרָו וַיֹּאמֶר לוֹ חַתָּנוּ אָבִי הַנְּעָרָה הִנֵּה נָא רָפָה הַיּוֹם לַעֲרֹב לִינוּ נָא הִנֵּה חֲנוּת הַיּוֹם לִין פֹּה וַיִּטֵּב לִבְכָּךְ וַהֲשַׁכְמַתָּם מִחֵר לְדַרְכָּכֶם וְהִלַּכְתָּ לְאַהֲלָךְ: וְלֹא אָבָה הָאִישׁ לָלוֹן וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ וַיָּבֹא עַד נִכֹּס יְבוּס הָיָא יְרוּשָׁלַם וְעִמָּו וַצֻּמַּד חֲמוּרִים חֲבוּשִׁים וּפִילְגֶשׁ עִמּוֹ:

"ויעברו וילכו ותבא להם השמש אצל הגבעה אשר לבנימין: ויסרו שם לבוא ללון בגבעה ויבא וישב ברחוב העיר ואין איש מאסף אותם הביתה ללון: והנה איש זקן בא מן מעשהו מן השדה בערב והאיש מהר אפרים והוא גר בגבעה ואנשי המקום בני ימיני:"

"ויאמר האיש הזקן שלום לך רק כל מחסורך עלי רק ברחוב אל תלן: ויביאהו לביתו (ויכול) [ויכול] לחמורים וירחצו רגליהם ויאכלו וישתו: המה מיטיבים את לבם והנה אנשי העיר אנשי בני בליעל נסבו את הבית מתדפקים על הדלת ויאמרו אל האיש בעל הבית הזקן לאמר הוצא את האיש אשר בא אל ביתך ונדענו: ויצא אליהם האיש בעל הבית ויאמר אליהם אל אחי אל תרעו נא אחרי אשר בא האיש הזה אל ביתי אל תעשו את הנבלה הזאת: הנה בתי הכתולה ופילגשהו אוציאה נא אותם וענו אותם ועשו להם הטוב בעיניכם ולאיש הזה לא תעשו דבר הנבלה הזאת: ולא אבו האנשים לשמע לו ויחזק האיש בפילגשו ויצא אליהם החוץ וידעו אותה ויתעללו בה כל הלילה עד הבקר וישלחוה (בעלות) [כעלות] השחר: ותבא האשה לפנות הבקר ותפל פתח בית האיש אשר אדוניה שם עד האור: ויקם אדוניה בבקר ויפתח דלתות הבית ויצא ללכת לדרכו והנה האשה פילגשו נפלת פתח הבית וידיה על הסף ויאמר אליה קומי ונלכה ואין ענה ויקחה על החמור ויקם האיש וילך למקומו: ויבא אל ביתו ויקח את המאכלת ויחזק בפילגשו וינתחה לעצמיה לשנים עשר נתחים וישלחה בכל גבול ישראל: והיה כל הראה ואמר לא נהיתה ולא נראתה כזאת למיום עלות בני ישראל מארץ מצרים עד היום הזה שימו לכם עליה צו ודברו:"

"וילך יהוה את בנימין לפני ישראל וישחיתו בני ישראל בבנימין כיום ההוא עשרים וחמשה אלק ומאה איש כל אלה שלף חרב:"

"ואיש ישראל שבו אל בני בנימין ויכנסו לפי חרב מעיר מתם עד בהמה עד כל הנמצא גם כל הערים הנמצאות שלחו באש:"

דכתיב "ותזנה עליו פילגשו": לדעת ר' אביתר - הוא מצא זכוב במאכלו ומחמת כן הקפיד עליה ולכן היא הלכה מאיתו אל בית אביה. ולדעת ר' יונתן - הוא מצא שערה (= יבואר לקמן) ומחמת כן הקפיד עליה.

ואשכחיה ר' אביתר לאליהו: ר' אביתר פגש את אליהו הנביא ושאל אותו - מה עושה כעת הקב"ה? אמר לו אליהו - הקב"ה עוסק כעת בפילגש בגבעה. שאל אותו ר' אביתר - ומה הוא אומר? אמר לו אליהו הנביא - כך אמר הקב"ה: אביתר בני כך הוא אומר (= זכוב מצא לה) יונתן בני כך הוא אומר (= שערה מצא לה).

שאל אותו ר' אביתר: וכי יש ספק בשמיים איך היה המעשה? ענה לו אליהו הנביא - אלו ואלו (= דברך ודברי ר' יונתן) דברי אלוקים חיים, הוא מצא זכוב ולא הקפיד ומצא שערה וכן הקפיד. מכאן מוכח שר' אביתר היה אדם גדול.

(המשך בדף הבא ↓)

אמר רב יהודה: הזכוב שמצא לה היה בקערה, והשערה שמצא לה היתה באותו מקום (= בערווה), שדרך היה להשיר את השיער שלא יסתכן בועלה להיעשות כרות שפכה, ומשום הסכנה שבדבר הוא הקפיד עליה, וברחה מחמת שפחדה ממנו.

איכא דאמרי: ויש אומרים שאת שניהם הוא מצא בקערה, אלא שזכוב זהו אונס ואינה אשמה, אבל שערה היא פשיעה, ולכן על הזכוב הוא לא הקפיד ועל השערה כן.

והפילה כמה רבבות מישראל: שבעקבות שבעלה הקפיד עליה היא ברחת לבית אביה, וכשחזרה משם עם בעלה הם נאלצו ללון בגבעה אשר לבנימין, ושם אנסו אותה, ובעקבות המעשה הרע שעשו אנשי בנימין נלחמו בהם בני ישראל והפילו מהם כמה רבבות.

גילוי עריות: כשמגיע זמן טבילתה בזמן הצינה היא מפחדת לומר שלא טבלה ומשמשת עמו כשהיא נידה.

שפיכות דמים: כפי שהיה המעשה עם פילגש בגבעה, או שלפעמים היא בורחת ממנו ונופלת באחד הבורות או מהגשר.

חילול שבת: לפעמים לא מספיקה לבשל או להדליק את הנר לפני שבת, והיא מבשלת או מדליקה בשבת מחמת שמפחדת ממנו.

עשרתם? את הפירות שנאכל בשבת.

ערבתם? עירובי חצירות.

צריך למימרינהו בניחותא: צריך לומר את הדברים האלה בנחת כדי שבני ביתו ישמעו בקולו.